Муркаш район хаçачĕ

Çĕнтерӳ ялавĕ

1944 çулхи майăн 5-мĕшĕнчене тухать

77 (7394) № ✻ Юн кун, 2006 çулхи сентябрĕн (авăн) 13-мĕшĕ ✻ Хакĕ ирĕклĕ

Блиц-интервью

Хирти ĕçсем пĕрлехи тимлĕх ыйтаççĕ

Кĕр кунĕсем çу вăхăтне хыçарах та хыçарах хăвараççĕ. Пукрав кунĕччен те вăхăт нумаях мар. Çакна ăнланса çĕр ĕçченĕ хыпкаланать кăна. Пĕрисем вырмара, иккĕмĕшсем çĕр улми кăлараççĕ, виççĕмĕшсем кĕрхи культурăсем акнă хыççăн çĕртме сухине вăй хураççĕ. Кашниех ĕçе вăхăтра пурнăçласшăн тăрăшать, анчах юлашки вăхăтри çумăрсем хресчен аллиурине çыхса лартрĕç: кунсем иртеççĕ, анчах нихăш ĕç те малалла каймасть. Мĕн тумалла паян, мĕнле пулмалла? Çак ыйтусем çине хурав шыраса район хаçачĕн ял хуçалăх пайĕн ертӳçи Анатолий БЕЛОВ район администрацийĕн ял хуçалăх управленийĕн пуçлăхĕн çумĕпе Александр Ильич ПАВЛОВПА тĕл пулса калаçнă. Халĕ унпа вулакансене паллаштаратпăр.

– Александр Ильич, йĕпе-сапаллă кĕр кунĕсем пуçланчĕç. Çак тапхăра вырма ĕçĕсем юлса каймарĕç-и? Хăш хуçалăхсенче вĕсем ăнсарах пычĕç тата ĕçре кая юлнисен сăлтавĕ мĕнре-ши?

– Хуравне, кĕскерех каласан, кашни ĕçĕн вăхăчĕ пуррипе сăлтавламалла. "Паянхи ĕçе ырана ан хăвар",– тет ватăсен сăмахĕ. Пурнăç çирĕплетнĕ чăнлăх ку. Хăшпĕр хуçалăхсенче ыран та ĕлкĕрĕпĕр-ха тесе ĕçлени çур акирех тымар ячĕ. Мĕн акатăн – çава шăтать. Каярах юлса акнă тырăсем каярах юлса пиçрĕç, вырма вăхăтне каярах куçарчĕç: çур акире правуртарах пулнисем хире комбайнсем кăларнă чух иккĕмĕшсем тырă пучахĕ хытасса кĕтсе паха вăхăта сухатрĕç. Малтанхисем йĕтем çинчи тырăсене те складсене кĕртсе хума ĕлкĕрчĕç пулсан, ĕçре йăранланма хăнăхнисем паян пылчăк çăрса вырма ирттереççĕ. Вĕсен çухатăвĕсем çинчен ăнлантарса калаçма та кирлех мар-тăр. Паянхи куна илсен район 17402 гектар çинче ӳстернĕ тырăран 14974 гектарне пухса илнĕ. 8 пĕрлешӳллĕ хуçалăхпа 2 хресчен (фермер) хуçалăхĕнче вырма ĕçĕсем çак çумăрсемччен вĕçленчĕç. Теприсен çур кунлăх çеç вырма ĕçĕсем юлнă пулсан, Е. Андреев яч. хис. хуçалăхра вырмалли лаптăк татах 325, "Лидер" агрофирмăра 385, А. Михайловăн хресчен (фермер) хуçалăхĕнче 269 гектар. "Колос", Ленин яч. хис., "Передовик", "Сеятель" пĕрлешӳллĕ хуçалăхсенче те вырма лаптăкĕсем 100-шер гектар ытла. Çиччĕ виççе пăхмасăр тунă çухатусене пулах тухăç пĕлтĕрхинчен пĕчĕкрех, вăтамран 16,9 центнер кăна. Çав вăхăтрах вырмана пĕркуннерехех вĕçленĕ "Ударник", Ильич яч. хис., "Герой", "Восток" хуçалăхсенче вăл вăтамран 25 – 21 центнерпа танлашать. Мĕн çинчен калать ку? Ĕçсене вăхăтра пурнăçламалли çинчен.

– Сентябрĕн малтанхи вунă кунлăхĕ çĕр улми çине тухмалли вăхăт? Авăн уйăхĕн çуррине çитетпĕр, анчах нумай хуçалăхсен "иккĕмĕш çăкăр" анисем çинче ĕç шавĕ курăнмасть. Мĕнле ăнланмалла кăна?

– Çĕр улми пуссисене тухасси вырма ĕçĕсем вĕçленсе пынипе çыхăннă. Анчах, калатăп, кунта та паянхи ĕçе ырана хăварни вырăнлă пулмĕ. Ахаль те вăхăт иртнĕçемĕн вăл çухатăва çаврăнĕ. Енĕрхи кун тĕлне 25 пĕрлешӳллĕ хуçалăхран 9-шĕ кăна çĕр улми кăларма пуçланă. Нумай çĕрте ку ĕçе килĕшӳсĕм туса шкул ачисене е ытти предприятисене явăçтараççĕ. Кăçал çĕр улми тухăçĕ япăх марри курăнать. Çавăнпа та çур акире районĕпе лартса хăварнă 1365 гектар çинчи çĕр улмие пĕтĕмпех пуçтарса илни хуçалăх экономикисемшĕн паларăмлă тĕкĕ пулмалла.

– Кĕрхи культурăсем пысăк тухăç никĕсĕ. Мĕн чуль акса хăвартăмăрха вĕсене кăçал?

– Ăшă тата нӳрĕк çителĕклине кура кĕрхи культурăсене авăн уйăхĕн 15-мĕшĕччен акма юрать. Ачах вăхăт иртсе пынă май акара вăрлăх висине 15 процент ытларах акма тивет. Ака висине мĕн чухлĕ пурнăçлани пирки калас пулсан, пĕрлешӳллĕ хуçалăхсемпе хресчен (фермер) хуçалăхĕсем иртнĕ кунсенче 3146 гектар (62 процент) кĕрхи культурăсем акса хăварма пултарчĕç. Паян-ыран-висмине çак калăпăш татах ӳсесе шанас килет.

–Кĕрхи уй-хир ĕçĕсем пирки калаçнă май çĕр ĕçченне татах мĕн сĕннĕ пулăттăр?

– Малтанах вырмасăр юлнă тырă лаптăкĕсене пуçтарса илесси пирки. Çич хут тар юхтарса ӳстернĕ тырра юр айне хăвармалла марах. Çак тĕллевпе вырман лаптăксем пур хуçалăхсен вырмана малараx вĕçленисемпе каласса пулăшма килĕшӳ тумалла. Кунашкал тĕслĕхсем районта пур та ĕнтĕ. Акă, А. Михайлов фермер (хресчен) хуçалăхĕнче Красноармейски районĕнчен килнĕ икĕ ДОН –1500, "Сеятель" хуçалăхра икĕ фермерăн "хир карапĕсем" вырмара пулăшаççĕ, "Колосра" "Волга" чикĕллĕ яваплăхлă обществăн икĕ комбайнĕ пĕр хушă ĕçлерĕç, "Рассветра" тепĕр фермер вырма ирттерме пулăшать. Çакнашкал пулăшусемпе тыр-пул выраccипе каярах юлнă хуçалăхсен пурин те усă курмалла. Кая юлсан, ахальлĕн, чавса çыхăс та çыртма çук пулĕ.

Раççейре

Ачасемшĕн паракан пособисем ӳсеççĕ

Иртнĕ эрнере РФ Патшалăх Думи "О государственных пособиях гражданам, имеющим детей" саккуна пĕрремĕш вулавпа улшăнусем кĕртнĕ.

Саккун проекчĕпе килĕшӳллĕн ĕçлемен амăшĕсене пĕрремĕш ача 1,5 çул тултариччен пособи уйăхсерен 1500 тенкĕ, иккĕмĕш тата ытти ачасемшĕн уйăхсерен 3000 тенкĕ тӳлеççĕ.

Ĕçлекен амăшĕсене ĕç укçин 40 процентне тӳлеме палăртаççĕ. Анчах уйăхри пособи виçи 6000 тенкĕрен пысăк мар пулмалла. Çав хушăрах пособи виçи пĕрремĕш ачашăн 1500 тенкĕрен, иккĕмĕш ачашăн 3000 тенкĕрен пĕчĕк пулмалла мар.

Çĕнĕ йышши пособи те вăя кĕрет. Ачана усрава е пăхма илнĕшĕн пĕр хут 8000 тенкĕ параççĕ.

Патшалăх çак тĕллевсемпе 2007 çулта 53,5 миллиард тенкĕ тăкаклама палăртать.

Çул тăвас ыйтупа

Тĕлĕрме вăхăт çук

Ял çыннин пĕрре те пушă вăхăт çук. Тыр-пул пуxса кĕртмелле-и е урăх ĕç тумалла – çав хушăрах пирĕн тăван ял тирпĕй-илемĕ пирки те манмалла мар. Мĕншĕн тесессĕн, чи малтанах, эпир – çынсем, культурăллă çынсем. Ахальтен мар ĕнтĕ ЧР Президенчĕ иртнĕ çула Парксемпе садсен çулталăкĕ тесе ят панăччĕ. Тăван тавралăха илем кӳресси çулталăк валли çеç мар: ĕмĕр тăршшĕпех тумалли, тытса пымалли ĕç. Кăçал ăс-хакăлпа чун аталанăвĕн çулталăкĕ пулни те хамăрăн ăнлава, культурăна аталантарасси кăçаллăха çеç тенине пĕлтермест. Вăл е ку çулталăка вăл е ку ĕçпе çыхăнтарни ку ыйту пирĕн кулленхи пурнăçăн уйрăлми пайĕ пулни пирки систерет.

Калаçăва тирпĕй-илемрен пуçлани вара тепĕр сăлтавпа та çыхăннă. ЧР Президенчĕ Н.В. Федоров палăртнă икĕ çулта ялсем патне асфальтлă çул сарас программăна пурнăçлассипе те тĕп вырăнта – тирпейлĕх. Николай Васильевич кунта пĕрене-кирпĕч йăваланса выртакан, сăн-сăпатне çухатнă ялсем патне асфальтлă çул сарассине чи кая хăвармалла тенине пĕлме кирлех ĕнтĕ эсир. Пирĕн районта çак ĕçе 36 ял патне çити пурнăçламалла. Енчен те ялта общественноcть центрсем пулсан (магазин, ФАП, шкул е ытти учрежденисем), асфальтлă çула унта çитиех тăсаççĕ.

Районта ку ĕç пырать ĕнтĕ. Кăçал 9 ял патне çакăн йышши тикĕс çула туса пĕтермелле. Тепĕр икĕ ял патĕнче те çĕр хăпартас ĕçсем пуçланчĕç. Çулйĕрсен проектне тăвассипе районта 3 проект институчĕн представителĕсем ĕçлеме пуçларĕç. Халь хăвăр ялăра пăхса çаврăнăрха шухăшла. Камсем умĕнче мĕн йăваланса выртать. Апла пулсан хăвăр умăра тирпейлеме васкăр. Çак ĕçе кая хăвармалла марри пирки кӳршĕсене те ас илтерме ан иментĕр. Унсăрăн магазин патне мар, ял патне çул сарассине кĕтни кăлăхах пулма пултарать.

Çакăн пирки калани ытлашши пулас çук. Ытларах чух вăл е ку çитменлĕх пулсан, эпир çакăн пирки ăçта кăна пĕлтеpместпĕр пулĕ. Кӳршĕсемпе, ял тăрăхĕн пуçлăхĕсемпе каласса пĕрре мар çав ыйтăва вырăнта татса пама май пулнă чухнех. Паян пурнăç пире хамăрăн малашлăх хамăртан килнине çирĕплетет, аса илтерет. Çул тăвас ыйтупа та. Паян хамăрăн яла тирпĕй-илем кĕртме ӳркенетпĕр пулсан, кайран лачака çăралакан çула асфальтласси пирки çăхав çырнин те усси пулас çук. Мĕншĕн çапла калатăп-ха? Мĕншĕн тесен патшалăх çул тума укçа-тенкĕпе пулăшнă чух çывăрса юлас марччĕ.

Л. ПАВЛОВА.

Çамрăк çемьесене – çурт-йĕр çавăрма

Хваттерлĕ пулас килет-и?

Çурт-йĕр кашни çыннăн пурнăçĕнче пысăк пĕлтерĕшлĕ. Пирĕн атте-аннесем ĕмĕр тăршшĕпех çурт лартассишĕн ĕçленĕ: çиес килнине çимесĕр, тăхăнас килнине тăхăнмасăр. Паян вара патшалăх çамрăк çемьесене çемье çавăрсанах хăтлă та çутă хваттер туянма е çурт лартма майсем туса парать.

Районта пурăнакансене çуртйĕрлĕ пулма пулăшасси – район администрацийĕн чи малтанах татса памалли задачисенчен пĕри. Ку тĕлĕшпе мĕнле кăна программа пурнăçа кĕмест пулĕ.

"Яла 2010 çулччен социаллă аталантарасси" тĕллевлĕ программăпа, акă, иртнĕ çул ялта ĕçлесе пурăнакан 26 специалист хăйсен пурăнмалли условийĕсене лайăхлатрĕç. Иртнĕ çул ку тĕлĕшпе пирĕн района пурĕ 2328,83 пин тенкĕ укçа уйăрнă пулнă. Кăçал асăннă программăпа килĕшӳллĕн патшалăх пулăшăвне илме 17 çемье документсем хатĕрлесе çитернĕ ĕнтĕ. Палăртмалла, çак 40 процент таран паракан субсиди суммин 25 процентне федераллă, 15 процентне республика бюджечĕнчен саплаштараççĕ.

Хăçат вулакансем лайăх ас тăваççĕ. Иртнĕ çул "Çамрăк çемье" программăпа 40 çамрăк çемье пĕтĕмпе 16104 пин тенкĕлĕх кредит илчĕ. Кăçал çак программа август-сентябрьте ĕçлени районта тепĕр 21 çамрăк çемьене хваттерлĕ пулма е çурт-йĕр çавăрма май парать.

Аса илтеретĕп: 15 çуллăха паракан çак çăмăллатнă кредита малтанхи 3 çулта 5 процентпа, юлашки 12 çулĕнче 10 процентпа тӳлемелле. Енчен те çемьере 3 е ытларах ача пулсан, е кам та пулин инвалид пулсан, е тата мăшăрсенчен пĕри аслă пĕлӳ илнĕ хыççăн ялта 5 çултан кая мар ĕçлеме килĕшӳ тунă пулсан, процентсăр кредит параççĕ. Асăннă çак программăпа икĕ уйăх çеç ĕçлет.

Октябрьте вара "Çурт-йĕр" тĕллевлĕ федераллă программа ĕçлеме пуçлать. Асăннă программăн "Çамрăк çемьесене çурт-йĕрпе тивĕçтересси" подпрограммăн тĕллевĕ унăн ятĕнчех. Район администрацийĕн пуçлăхĕн çумĕ, капиталлă строительство, архитектура тата пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх ертӳçи В.Г. Никитин пĕлтернĕ тăрăх, кăçал асăннă программăпа хваттер илме е çурт-йĕр çавăрма патшалăх пулăшăвне илме 7 çемье документсем хатĕрлесе çитернĕ.

Палăртмалла, "Çурт-йĕр" программăпа килĕшӳллĕн çамрăк çемьесене илес хваттерĕн е лартас çуртăн 40 процентне таран субсиди параççĕ: ачасăр çемьесен вăл 35 процентран, 1 е ытларах ачаллисен 40 процентран кая пулмасть.

Çавăнпа та кăçал асăннă программăн подпрограммипе килĕшӳллĕн хваттер илме документсем хатĕрлесе çитермен пулсан, пĕр кун та сая ямасăр, ку ыйтупа район администрацийĕн капиталлă строительство, архитектура тата пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх управлени килмелле. Мĕншĕн тесен çак 40 процент таран паракан субсидие çитес çул илекенсен списокне кăçалхи сентябрĕн 20-мĕшĕччен хатĕрлеççĕ.

Çавăнпа та, çамрăк çемьесем, çитес çул хваттер туянас е çурт лартас тетĕр пулсассăн, сентябрĕн 20-мĕшĕччен тивĕçлĕ документсене хатĕрлесе пама тăрăшăр. Вара çĕнĕ хваттер е хăтлă çуртра пурăнас ĕмĕт ĕмĕтре çеç юлмĕ, пурнăçа кĕрĕ.

Л. ТУКТИНА.

Террористсен ĕçĕсене сивлетпĕр

Çамрăксен акцине чĕнеççĕ

Район администрацийĕн пуçлăхĕ 2006 çулхи сентябрĕн 11-мĕшĕнчи 371№ "Единая Россия" политика партийĕн Чăваш Регион Уйрăмĕн Муркаш район уйрăмĕ халăх валли мероприяти ирттересси çинчен" хушу кăларнă. Унпа килĕшӳллĕн сентябрĕн 16-мĕшĕнче 20 сехетрен пуçласа 23 сехетчен Муркашри "Универмаг" умĕнчи лаптăкра çамрăксен валли демонстраци йĕркелеççĕ. Ăна Пĕтĕм тĕнчери Мир кунне халалланă.

Программа пуян та тĕрлĕ енлĕ. Мероприяти официаллă пайпа уçăлать. Унтан пултарулăх коллективĕсемпе профессилле артистсем хăйсен пултарулăхĕпе паллаштараççĕ. Буфетсемпе суту-илӳ предприятийĕсем тутлă апат-çимĕç сĕнеççĕ. Çамрăксен акцине хутшăнакансем районти яш-кĕрĕме Чĕнсе калани йышăнаççĕ. Уяв фейерверкпа вĕçленет.

Шăмат кунхи мероприятие районти çамрăксене йыхравлаççĕ.

Ял хуçалăх çыравĕ

Пирвайхи пĕтĕмлетӳсем

Пĕтĕм Раççейри ял хуçалăх çыравĕ хыçа юлчĕ. Вăл пире пурне те пырса тивнĕрен пирвайхи пĕтĕмлетӳсемпе тĕплĕн паллаштарма эпĕ Пĕтĕм Раççейри ял хуçалăх çыравне ирттерес енĕпе ĕçлекен экономистран Т.Г. ЛЮБИМОВĂРАН ыйтрăм.

– Татьяна Геннадьевна, çыравăн пирвайхи пĕтĕмлетӳвĕсем еплерех пулчĕç. Эсир шута илме палăртнисен хисепĕ чакрĕ е ӳсрĕ?

– Пĕтĕм Раççейри ял хуçалăх çыравĕ пире пурне те пырса тиврĕ. Ку ушкăна харпăр хăй çуртĕнче пурăнакансем, коллективлă пахчапа дача тытакансем, уйрăм предпринимательсемпе фермерсем, ял хуçалăх предприятийĕсем тата шкулсем. Çыравăн пĕтĕмлетӳ кăтартăвĕсем çитес çулхи çуркунне хатĕр пулĕç. Апла пулин те хăш-пĕр цифрăсене тишкерĕпĕр.

Сăмахран, 15410 уйрăм хуçалăх çырма палăртнă, çырав вăхăтĕнче 15462 хуçалăха çыртăмăр. Çĕр лаптăкне 10506,37 гектар палăртнă пулсан, халĕ вăл 10314 гектарпа танлашрĕ. Пысăк е вăтам ял хуçалăх предприятийĕсене, шкулсен хуçалăхĕсене 63 çырма палăртнă пулсан, ку хисеп 68-па танлашрĕ е 108 процент. Вĕсен çĕр лаптăкне 51676 гектар çырма палăртнă, халĕ вăл 49134 гектарпа танлашрĕ. Фермерсен шутне 59 палăртнă, çырав вăхăтĕнче 61-не çитрĕ. Вĕсен çĕр лаптăкне 420 гектар палăртнă пулсан, халĕ ку кăтарту 1793 гектарпа танлашрĕ.

Çĕрпе ĕçлекен уйрăм предпринимательсен хисепĕ 1 пулнă пулсан, ун çумне тепре хутшăнчĕ. Пĕрремĕшĕн çĕр лаптăкĕ 80 гектар пулнă. Халĕ 2 предпринимательсен çĕр лаптăкĕсем 853 гектарпа танлашаççĕ. Коллективлă пахчапа дача тытакансен 42 пĕрлешĕвĕн 525,5 гектар çĕр лаптăкĕ шутланать. Çак пĕрлешӳсенчи 10276 пахчапа дачăран 1566-не çырава кĕртрĕмĕр, çĕр виçи 71,57 гектарпа танлашрĕ.

– Çак уйрăмлăхсене эсир мĕнле ăнлантаса паратăр?

– Уйрăмлăхĕ çĕнĕ ял хуçалăх организацийĕсем уçăлнипе, фермер ĕçне пуçăннипе, уйрăм хуçалăхра çурт-йĕр çавăрма тата хуçалăха аталантарма çĕр илнипе çыхăннă.

– Сирĕн шутпа, çырав пĕтĕмĕшле мĕнле иртрĕ?

– Çырав ĕçĕ ансатах пулмарĕ, тĕл пулнă кăлтăксене те вăхăтра сирме тиврĕ. Хăш-пĕр объекта вара темиçе хут çитмелле пулчĕ çыравçăсен. Çапах та çыравçăсем ответлă ĕçе чунтан пурнăçлани курăнчĕ. Ял хуçалăх çыравĕн пĕлтерĕшĕ çинчен халăха вăхăтра тĕплĕн ăнлантарса пама тăрăшни те кулленхи ĕçре ырă витĕм кӳчĕ.

– Ăнлантару ĕçне вара аван хатĕрленĕ пулин те, ял халăхне "налук хураççĕ" текен сăмах самай шиклентерчĕ. Хăшĕ-пĕри, тен, тĕрĕс хурав пама та тăхтарĕ?

– Чăнах та, малтанах шанманнисем тĕл пулкаларĕç. Анчах та пирĕн çыравçăсем тĕрĕс ăнлантарма пултарнăран ял халăхĕ çырав пĕлтерĕшне тĕрĕс хакларĕ тесе калас килет.

Чăвашстат специалисчĕсем çирĕплетнĕ тăрăх, Пĕтĕм Раççейри ял хуçалăх çыравне çĕр лаптăкĕнчен, улмаçырларан тата ытти сенчен те налук хурас тĕллевпе йĕркелемен.

Çакă вăл ял хуçалăх производствинче лару-тăрăва туллин палăртса, тавар туса илекенсене патшалăх пулăшăвĕ парассине лайăхлатассипе çыхăннă. Çавăн пекех наци проекчĕсене тĕплĕнрех аталантарма палăртнă.

Р. ИЛЛАРИОНОВА
калаçнă.